

Island

Vodopad Kirkjufellsfoss, Foto Promote Iceland

Kaldera vulkana Askja, Foto Promote Iceland

Na Islandu se iz geotermalnih izvora dobija 30% energije, Foto Promote Iceland

Panorama Reykjavika

Protestantska crkva Halgrimskirkja u Reykjaviku

Spomenik Eriku Crvenom

Novija zdanja u Reykjaviku su uglavnom sivkasto-crnkasta

Kongresni centar Harpa u Reykjaviku, Foto Promote Iceland

TEKST Stevan Buković

Zemlja ispod 66. paralele

U SVAKOM MESTAŠCU CRKVA, MANJE ILI VIŠE ZNAČAJNA, PONEGDE I TRESETNE KUĆE ČIJI SU KROVOVI POSEBNO STAROM GRADNOM OBLOŽENI ZEMLJOM IZ KOJE RASTE ZELENILLO, TAKO DA SE KUĆE SAMO NASLUĆUJU. VRLO ZANIMLJIVO, PRIVLAČNO. DA NAPRAVIMO TAKO NEŠTO KOD NAS?

Ova ostrvska zemlja smatra se evropskom, ali ona je, recimo, od Kopenhagena udaljena cela tri sata i 20 minuta leta avionom, na sredokračić prema Americi. Letim njihovom kompanijom, vrlo organizovanom, koja pokriva brojne destinacije prema oba kontinenta.

Već u avionu se javlja prilika za upoznavanje. Njihova najvažnija deviza glasi: "Molimo da poštuju prirodu, da ništa iz nje ne uzimate, niti da iza sebe bilo šta ostavite." I još jedna, sjajna stvar: 10% Islandana u životu

napiše najmanje jednu knjigu. Ima ih oko 350.000, od kojih 220.000 živi u glavnom gradu. Pošto su vrlo vetrovita zemlja, imaju preko 100 reči koje preciznije određuju kakav je vetar u pitanju!

Više od jedne četvrtine zemlje vulkanski je aktivno (najveći vulkani su ispod najvećih lednika!), a od tridesetak vulkana, poneki eruptira svakih 4-5 godina. Međutim, Islandani vešto koriste geotermalne energetske izvore te iz njih dobijaju više od 30% proizvedene energije (čuvena je **elektrana Krafla**,

Plava laguna, Foto Promote Iceland

Nacionalni park Þingvellir

Gejzir na Islandu, Foto Promote Iceland

Na brojnim vodopadima može se videti i više duga istovremeno, Foto Promote Iceland

Crkvice u unutrašnjosti ostrva

sa kojom smo se i detaljno upoznali). Uz hidroelektrane, 92% energije je "zeleno", što predstavlja najveći procenat na svetu. Toliko su energetske bogati, da ostvaruju veliku zaradu izvozom struje u Britaniju, podmorskim kablom.

Slećemo na aerodrom u **Rejkjaviku**, udaljen od grada oko 40 km. Na pistama su upadljivi brojni, veoma visoki tornjevi, na sve strane, a na njima reflektori. Očito su česte magle i dugi periodi mračnih dana. **Atlantik** je siv skoro kao nebo, vlažno je. Prosečna avgustovska temperatura je 14 stepeni, a sada je baš taj mesec. Zimi je prosečna temperatura 5 stepeni, jer morske struje imaju veliki uticaj, pa nikada nije hladno kao, recimo, kod nas. Od nekadašnjih 60% šuma, ostalo je svega nešto preko 1%.

Polarni krug počinje iznad 66 paralele, a Island je neposredno ispod. To sada uspešno koriste u turističke svrhe, rado ističu.

Idemo javnim prevozom ka gradu i odmah vidim dve osobenosti. I putnici u busu se obavezno vezuju (kazne veoma visoke), a karta košta 12 evra. Izrazito skupa zemlja. Sa jedne strane, mnogo toga mora da se doveze, sa druge, interesovanje sveta za njih je ogromno, može im se. Takođe, to je jedan od načina da spreče preteran broj gostiju. Kažu, na **Islandu** nikom nije lako, ni domaćima, ni brojnim turistima.

Smeštamo se u hostelu u širem centru, namenski zidanom, prostranom, velikom. Sve besprekorno, sobe sa 4 do 10 ležaja, na sprat, odlično opremljene kuhinje.

Posebno je zabavno kada gosti iz raznih zemalja istovremeno kuvaju svoja jela. Lep dnevni boravak, odlična biblioteka, zeleno dvorište sa klupama, trostruko više tuševa u odnosu na broj toaleta (jer se mnogo više koriste), sve veoma racionalno. Takve su i cene hostela, u kojima smo sve vreme. Negde sa doručkom, negde bez. Tamo gde je bolji smeštaj često i nema doručka, tamo gde je obratno, bogat doručak. Cene, od 60 do 90 evra, po osobi! Kako li je tek u hotelima? U skoro svakom hostelu postoji i bogata biblioteka, na više jezika. Očigledno se, u časovima odmora, mnogo čita.

U skladnim manjim mestašćima, koje oni zovu gradovi, tek po jedna samousluga. Idemo na kružnu turu od oko 2.300

km, u suprotnom smeru od kretanja kazaljke na satu, mogućnost snabdevanja je jednom dnevno, jer su i ta mala naselja retka.

Rejkjavik je odlično središnji grad, na velikom prostranstvu. Na okeanu je, a ima i jezero, dosta zelenila, manjih parkova, doterane javne i sve druge zgrade, lepo šetalište uz okean, finu omanju **kamenu zgradu parlamenta, kuću predsednika vlade** i upečatljivu **protestantsku crkvu** koja sigurno svima ostaje u sećanju, završenu 1986, a imenovanu po pesniku Hallgrímuru Peturssonu, autoru religijske "Strasne himne". Ispred nje **spomenik Eriku Crvenom**, pešačka zona koja se zimi greje odozdo, brežuljkasto je. Da li je potrebno napisati, besprekorno čisto. Zgrade su moderne, sivkasto-crnkaste, a one novije imaju i nešto veće balkone i pastelnih su boja. Restorani? Posebna priča. Fiš end čips sa pivom, može za dvadesetak evra, ali masno, sasvim nezdravo, a ipak, sva mesta su puna, svakako zato što su "jeftina". Pristojan ručak, čak oko 40 evra, a stvarno dobar još i mnogo više. Ništa zato, svi smo poneli naše domaće argumente!

Posećujemo izvikanu **Plavu lagunu** koja je u stvari veštačko jezero. Morskom vodom hlade termoelektranu, a vodu ispuštaju na kamenito tlo. Ona kao vrlo topla isparava, oko je naravno hladno, stvara se izmaglica, a so i drugi minerali se talože godinama, još od 1960, pa je sve beličasto-plavkasto. Tu je masa turista-kupača, stranaca, za basnoslovnu cenu od 80 evra, a od kupanja u stvari i nema ništa, jer je voda suviše topla, a i plitka. Malo smo se prošetali stazom koja kruži oko jezera i to je bilo sve.

U današnjem **nacionalnom parku Þingvellir**, osnovanom 1928. godine, blizu

Vodopad Gulfos, Foto Promote Iceland

Tipična arhitektura na Islandu, Foto Promote Iceland

Glečer Oraefajokull, Foto Promote Iceland

Islandske ovce poznate su po tome što daju veoma kvalitetnu vunu, Foto Promote Iceland

Dirholaej, Foto Promote Iceland

Glečerska laguna, Foto Promote Iceland

Islandski pafini, Foto Promote Iceland

Islandski konj

Mivatn, Foto Promote Iceland

jezera Pingalavatn, još 930. godine održana je istorijska, prva islandska skupština, po svoj prilici najstarija na svetu (Althing), a 1000. godine, baš na ovom velikom polju stvrdnute lave, gde se sudaraju evropska i američka kontinentalna ploča, oni su se i zakonom opredelili za hrišćanstvo. Priroda je i ovde vrlo lepa: dosta drveća, širok vidik, reka, manji vodopad, staze, a rased se jasno vidi.

Putujemo i stižemo do velikog **Gejzira**, po kome i cela pojava nosi ime. Tu zapravo ima nekoliko gejzira, od kojih je jedan aktivan svakih desetak minuta, a voda šiklja oko 15 metara uvis. Ostali se javljaju na sate ili dane. Posmatrali smo i snimili nekoliko erupcija, svaka je za nijansu

drugačija, vrlo je zanimljivo, kao i gejziri koji trenutno "spavaju".

Idemo do atraktivnog **vodopada Gufos**, na **reci Hvita**. Duboka klisura, voda pada sa visine 32m u širini od 250m, sa više kaskada. Impresivno, bučno, jako lepo. U toku celog boravka, usput, bezbroj manjih i većih reka, rečica i vodopada, jedan lepši od drugog, kao niska belih bisera, na većima i po nekoliko duga istovremeno. Oduševljeni smo.

U svakom mestašcu crkva, manje ili više značajna, ponegde i tresetne kuće čiji su krovovi posebnom starom gradnjom obloženi zemljom iz koje raste zelenilo, tako da se kuće samo naslućuju. Vrlo zanimljivo, privlačno. Da napravimo tako nešto kod nas?

Hodamo po **glečeru** i glečerskom jeziku. Dosta rizično, jer se led svakog momenta može odlomiti, a ne preporučuje se ni ulazak u ledene pećine, sa svih strana izbija voda. Tu su, naravno, i obavezni turisti - Japanci, u punoj opremi za ovakve uslove. Vrlo je sveže, jer je svuda led.

Obilazimo ptičju stenu, **Dirholaej**. To je klif visine 120m nad okeanom, sa pećinama u bazaltnim stenama u obliku stubova. Ispod je široka obala od izrazito crnog peska i šljunka, a na okomitim padinama su brojna staništa morskih ptica, severnih galebova, pataka, pafina. Ovi poslednji su posebno atraktivni. Kratko, zdepasto telo, pogodno za ronjenje i plivanje, trapavo letenje, izrazito

crven, širok kljun i jednako crvene noge, simpatične oči. Veličine su većeg goluba. Naravno, ceo prostor je zaštićena zona, ptice se ne smeju uznemiravati ni na koji način, niti se sme narušavati vegetacija. Tokom ranog leta Dirholaej može da bude i zatvoren radi zaštite polarnih pataka.

Po celoj zemlji, na svakih 200m puta je meteorološka stanica koja na sat vremena šalje izveštaje! Nema iznenađenja. Putevi su pristojni i mnogo je mostova, koji ponekad budu i kompletno otplavljeni kada je veće nevreme ili uništeni vulkanskim erupcijom, pa se onda mora zaobilazno. I to smo iskusili.

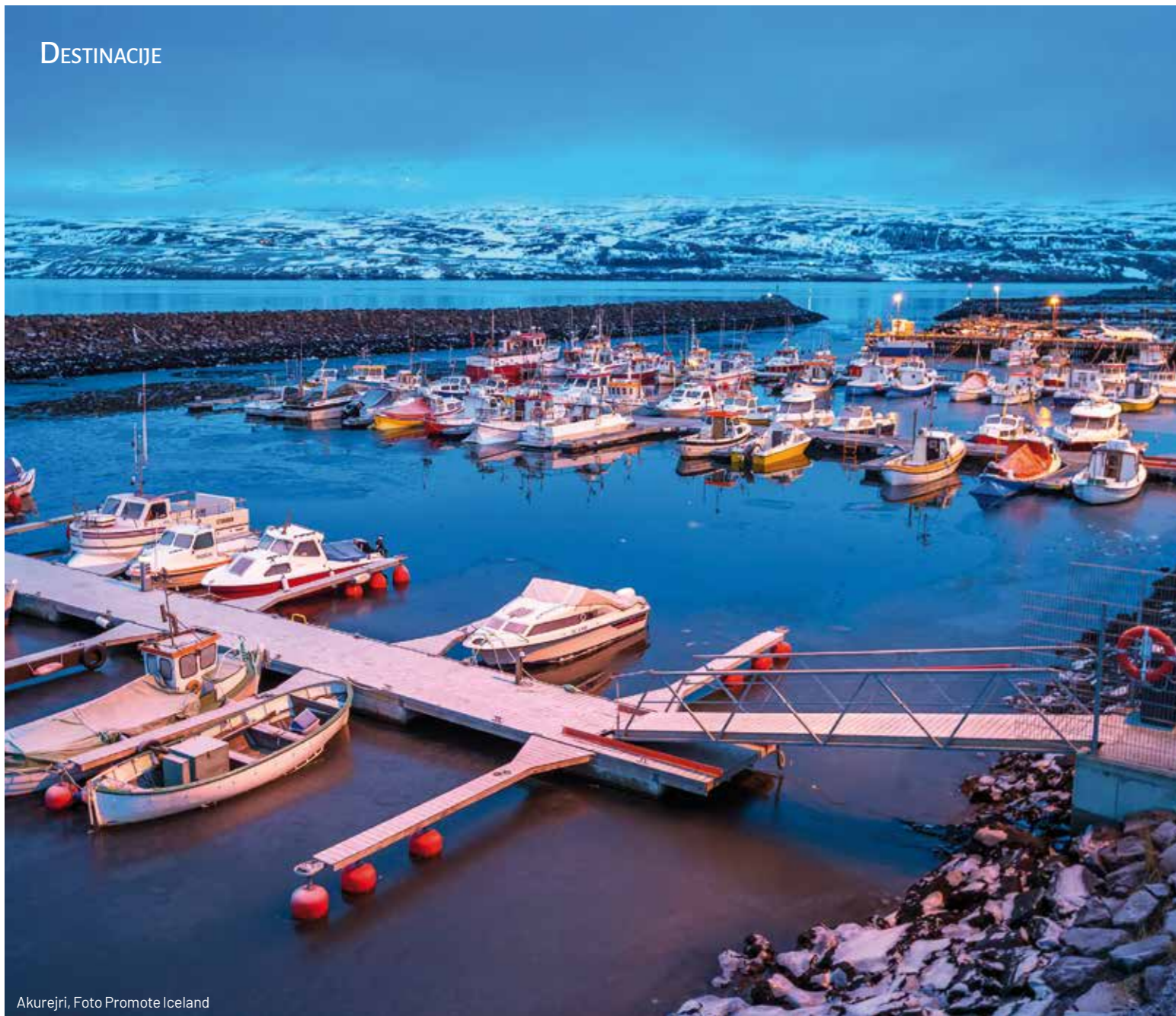
Island živi od energetike, turizma, ribarstva... Usput, na beskrajnim livadama izraslim na okamenjenoj lavi (a česta

su i polja veoma atraktivne debele fine mahovine), mogu se videti konji, nekada i čitava krda od 15-25 konja, što je za mene bilo stvarno veliko iznenađenje.

Saznajem, upornim raspitivanjem, da svaki stanovnik ima dva automobila, ali vrlo često i najmanje jednog konja. Koliko članova porodice, toliko konja! Objašnjenja su razna. Radi zadovoljstva, radi korišćenja u medicinske svrhe (serumi), za jelo (!) - vrlo mnogo se jede konjsko meso, za trke, za parade, ali i za izvoz! Islandski konj je po veličini između onih koje vidamo kod nas i ponija. Znači, neke srednje veličine. Raznobojni su, braon, šareni, pretežno beli, sa dugom lepom grivom, druželjubivi, posebno ako im, na primer, date malo badema. Nemaju ništa

protiv. Već dugo je ogromna potražnja za njima u bogatoj Norveškoj, a postižu cenu od 16.000 do 20.000 evra po primerku.

Ali ima još i mnogo više ovaca, na sve strane. Njihova islandska, posebna sorta, beličasta, daje vrlo kvalitetnu vunu. Ne znam da li je još aktuelno, ali ranije su prodavali vunu i Sirogojnu, za one divne džempere. Posebno je interesantno što su uvek grupisane po tri. Ako ih prebrojite, na primer 12, to je ustvari 4x3, ako se dobro zagledate. Uložio sam dosta truda dok sam razjasnio stvar, ne zna ni većina domaćih o čemu se radi. Sve dok mi devojka, koja je ranije radila na farmi, a sada je u Rejkjaviku, nije objasnila. To je uvek majka, sa dva potomka! Zato se drže zajedno.

Akurejri, Foto Promote Iceland

Mestašce Husavík, Foto Promote Iceland

Mestašce Husavík, Foto Promote Iceland

Sa ribarskih brodova danas se posmatraju kitovi, Foto Promote Iceland

videli kitove, bilo je divno ploviti po **Severnom ledenom okeanu** i osmatrati. Postoji desetak vrsta kitova, od kojih se neke više viđaju zimi, a druge leti. E od ovih letnjih (bio je avgust), videli smo dva različita primerka za nekoliko sati vožnje, od kojih je jedan bio dug oko osam, a drugi oko pet metara.

Mestašce **Hofsos** je bilo centar islandske emigracije ka SAD-u i Kanadi u XIX veku, a mestašce **Holar** je istorijski značajno kao kulturni, religijski i obrazovni centar skoro šest vekova. Sada je tu srednja poljoprivredna škola, zatim univerzitetske studije morske biosfere i biologije riba, te studije o konjima i ruralnom turizmu. Zanimljivi su bili i farma treseta, etno muzej i poslastičarnica u **Glaumbaeru**.

Eirikstadir je bio polazna tačka najezde Vikinga ka Grenlandu i Severnoj Americi. Arheolozi su locirali kuću Eirika Raudija (Crvenog Erika) i napravili repliku. Njegov sin je bio Leifur Erikson, prvi Evropljanin koji je kročio na tlo Amerike. U **Deildartunghveru** je jedan od najjačih prirodnih izvora vrele vode na svetu. Tu iz stene ističe 200 l ključale vode u sekundi, u širini od oko 12 metara. Napravljene su staklene bašte i tu možete da kupite ukusan islandski paradajz.

Islandani su ljubazni, nasmejani, pristupačni prema turistima, nemaju razloga da budu drugačiji. Ipak, živeti tamo je nešto sasvim drugo. Strance zaposlene kod njih samo tolerišu, u društvo ih ne prihvataju ni kada su im potrebni. To je i očekivano s obzirom na vekove ostrvskog života, i ne tako davno, nemilosrdnu prirodu.

Islandani su zemlja i narod okrenuti prirodi, posvećeni da tako i ostane. ■

Kad smo već kod toga, jagnjetina je sjajna, pa smo je sami kupili i pripremili na naš način (saputnica poreklom iz Bosne). Verujem, sve vam je jasno. Osim toga, u hostelima sam video i kako treba da se jede losos, sušen na islandski način. Tanki, dugački komadići, 2-3 parčenceta.

Budući da ima uspešnu ekonomiju, Island je uložio i u plantaže kafe u toplijim krajevima, a slično tome, imaju i svoju proizvodnju čokolade. Takođe, imaju i poznatu fabriku lekova, Actavis, video sam usput poslovnu zgradu. Od automobila, najviše voze tojote, pa renoe i folksvagene.

Prolazimo pored najvećeg toka očvrslave na svetu, površine čitavih 565 km², nastalog erupcijom 1783. godine, kada je stradalo i oko 20% stanovništva. Još uvek

je tek obrastao mahovinom. Domaći kažu da tu žive trolovi koji prevrću stenje u svitanje i smišljaju razne nove nevolje za ljude.

Videli smo i **glečersku lagunu**, gde se od glečerskog jezika lome ogromne sante leda i kraćim tokom reke plove ka okeanu, gde se konačno i otope. A onda, usred nedođije, blizu velikog jezera i najlepše šume na ostrvu, izuzetna **kuća poznatog pisca Gunarsona** (bio pristalica nacista) iz 1930. godine, u kojoj je sada vrhunska poslastičarnica! I to švedski sto! Da ne poveruješ. Šteta što se baš ne razumem u kolače i torte da vam preciznije dočaram. Bilo je sasvim posebnih kolača, ali i onih šire poznatih, dobar izbor, bar tridesetak različitih. To nam uopšte nije smetalo da se svojski osladimo.

Stižemo i do sistema raspuklina, gde se 1984. počelo sa izgradnjom geotermalne stanice, kasnije energane, Krafla. Od tada, ostvaren je neverovatan tehničko-tehnološki napredak, a ona se stalno širila, tako da sada podseća na mali panj vrlo razduženog korena. Tu je stalno mnogo posetilaca i sve se može jasno sagledati, ultramoderno. U blizini je **krater Viti** čije ime na islandskom znači pakao. Nedaleko je i vrlo lepo kupatilo-jezero **Mivatn**, u regionu vulkanske aktivnosti i geotermalnih voda, otvoreno 2004. godine. Ono je pod vedrim nebom, sa temperaturom rashlađene vode od oko 32 stepena (dotiče sa temperaturom preko 90 stepeni) ili i malo više. Kao posledica velike udaljenosti od gradova

i znatno manjeg broja posetilaca, i cena je popularna.

Gradić **Akurejri** je prestonica Severa, u dubokom fjordu, od 1602. godine, sa oko 25.000 stanovnika. Ima vrlo lepu manju **botaničku baštu**, odlične poslastičarnice i sladoled, pekare, prodavnice svih vrsta, čak i jednu specijalizovanu za alkoholna pića, kojih u običnim prodavnicama najčešće ni nema. Imaju nekoliko svojih piva, sasvim dobrih, ostalo uvoze.

Odavde se ide u **Husavik**, malo ribarsko mesto koje je prirodna luka za ribarske brodove. Oni su ranije išli u lov na kitove, a sada voze turiste na otvoreno more da ih posmatraju i slikaju. To zahteva veoma toplo oblačenje, pa smo na sve ono što smo već obukli, obukli i posebno toplo, široko odelo. I da nismo

Eirikstradir